

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

16.09.2026. Nr. 6-1/618

Aizsardzības ministrijai
kanceleja@mod.gov.lv

Zināšanai:
Biedrībai "Baltijas jūras valstu Koalīcija HIV pacientiem"
baco5@inbox.lv

Biedrībai "AGIHAS"
agihass.lv@inbox.lv

Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem
nafhqcws@mil.lv

Veselības ministrijai
pasts@vm.gov.lv

Par MK noteikumu Nr. 622 regulējuma izvērtēšanu un nepieciešamajiem tā pilnveidojumiem

2026. gada 17. jūnijā esmu saņēmusi biedrības "Baltijas jūras valstu Koalīcija HIV pacientiem" (turpmāk – Biedrība) Veselības ministram, Aizsardzības ministram un man adresētu 2026. gada 17. jūnija iesniegumu (reģistrēts ar Nr. 2042; turpmāk – iesniegums), kurā tika lūgts izvērtēt Ministru kabineta 2024. gada 24. septembra noteikumu Nr. 622 "Noteikumi par iesaucamo veselības stāvokļa prasībām un veselības pārbaudēm" (turpmāk – MK noteikumi Nr. 622) regulējumu attiecībā uz Cilvēka imūndeficīta vīrusa (turpmāk – HIV) inficētām personām. Iesniegumā tika uzsvērts, ka absolūts aizliegums HIV pozitīvām personām uzsākt vai turpināt dienestu Nacionālajos bruņotajos spēkos (turpmāk – NBS) neproporcionāli ierobežo viņu tiesības un ne mazākajā mērā nav balstīts zinātniskos datus un klīniskos pierādījumos.

Esmu izvērtējusi 2025. gada 1. aprīļa vēstuli Nr. IPN/481 "Par informācijas sniegšanu", kurā tika sniegts skaidrojums, ka Nacionālo bruņoto spēku Centrālās medicīniskās ekspertīzes komisija, tostarp, pamatojoties uz spēkā esošo normatīvo regulējumu, nesaskata nepieciešamību pārskatīt līdz šim noteikto tiesību ierobežojumu pildīt militāro dienestu personas veselības stāvokļa dēļ, kas

saistīts ar inficēšanos ar HIV. Vēstulē norādīts, ka "HIV infekcijas situācijā (līdzīgi kā, piemēram, I tipa cukura diabēta gadījumā pareizu glikozes līmeni asinīs nodrošina ar atbilstošu terapiju) adekvāts funkcionēšanas līmenis (nenosakāma vīrusa slodze) ir nodrošināms ar pastāvīgu antiretrovirālo terapiju, kas ir visnotaļ izaicinoši militārā dienesta apstākļos, sevišķi potenciāla militārā konflikta vai misijas gadījumā [..]".

Esmu izvērtējusi Aizsardzības ministrijas 2026. gada 2. jūlija vēstuli Nr. MV-N/1673 "Par MK noteikumu Nr. 622 regulējuma izvērtēšanu un nepieciešamajiem tā pilnveidojumiem", kurā norādīti līdzīgi apsvērumi par ierobežojuma nepieciešamību: "NBS uzdevumu specifika, kura ietver paaugstinātu slodzi un riskus, terapijas nodrošināšanas iespējas un personu līdzestība ir galvenie iemesli, lai saglabātu esošo regulējumu." (..) Aizsardzības ministrija novērtē Biedrības iniciatīvu HIV jautājumu risināšanā, atbalsta nepieciešamību mazināt stigmatizāciju attiecībā uz HIV inficētajiem, tomēr, kamēr nav noslēgušās diskusijas ar veselības nozares ekspertiem par iespējām nodrošināt terapiju un uzraudzību ar HIV inficētajiem karavīriem, esošie ierobežojumi tiks saglabāti."

Vienlaikus esmu izvērtējusi Veselības ministrijas 2026. gada 2. jūlija vēstuli Nr. 01-17.2/3173 "Par izmaiņām karavīru un iesaucamo veselības pārbaužu regulējumā", kurā ministrija ir paudusi viedokli, ka pateicoties mūsdienu medicīnas sasniegumiem, kas radījuši iespēju efektīvi ārstēt HIV, šī diagnoze nav šķērslis pilnvērtīgai dzīvei un profesionālajai darbībai, tostarp dienestam Nacionālajos bruņotajos spēkos un valsts aizsardzības dienestā.

Tiesībsarga biroja pārstāvji arī piedalījās Veselības ministrijas 2026. gada 9. septembrī organizētā starpinstitucionālā sanāksmē, kurā tika prezentēta biedrības "Baltijas jūras valstu Koalīcija HIV pacientiem" izpēte un kurā piedalījās pārstāvji no Biedrības, Aizsardzības ministrijas, NBS, Veselības ministrijas un citām institūcijām. Konkrētajā diskusijā no Aizsardzības ministrijas un NBS pārstāvju puses tika pausts konceptuāls atbalsts precizējumiem saistībā ar normatīvajā regulējumā izmantoto terminoloģiju, tomēr tika norādīts, ka netiek paredzētas izmaiņas attiecībā uz iespējām veikt dienestu MK noteikumu Nr. 622 un Aizsardzības ministrijas 2007. gada 21. augusta noteikumu Nr. 63-NOT "Kārtība, kādā veic medicīnisko pārbaudi miera un mobilizācijas gadījumā personām, kuras pretendē uz karavīru amatiem Nacionālajos bruņotajos spēkos, karavīriem, militārajiem darbiniekiem, zemessargiem, rezerves karavīriem un rezervistiem" darbības jomā.

Iepazīstoties ar institūciju sniegtajiem skaidrojumiem, guvu pārliecību, ka privātpersonu cilvēktiesību ievērošana šajā jomā ir tieši atkarīga no objektīviem medicīniskiem kritērijiem un riska

pakāpes izvērtējuma. Medicīniskie apsvērumi un prasības terapijas īstenošanai tiek norādīti kā būtiskākie iemesli ierobežojuma saglabāšanai. Tomēr, iepazīstoties ar Aizsardzības ministrijas sniegto skaidrojumu, neguvu pārliecību, ka konkrētajā situācijā šie medicīniskie kritēriji ir izsvērti, iesaistot plašāku medicīnas ekspertu loku un apsverot gan citu NATO dalībvalstu pieredzi, gan HIV ārstēšanas iespēju straujo attīstību pēdējo gadu laikā. Šajos apstākļos es saskatu būtiskus riskus tam, ka ierobežojums, iespējams, nav piemērots un nepieciešams tā leģitīmo mērķu sasniegšanai.

Tādēļ uzskatīju par nepieciešamu šī jautājuma izvērtēšanā iesaistīt plašāku ekspertu loku un esmu saņēmusi atzinumus no SIA "Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca", VSIA "Paula Stradiņa klīniskās universitātes slimnīca" un Rīgas Stradiņa universitātes medicīnas ekspertiem HIV ārstēšanas jomā. Sniegtajos atzinumos eksperti pauž viedokli, ka HIV inficētām personām būtu piemērojams, nevis absolūts aizliegums dienēt NBS, bet gan individuāls personas veselības stāvokļa izvērtējums. Atbildēs eksperti pievēršas jautājumiem par HIV infekcijas ietekmi uz personas darbaspējām, transmisijas riskiem, terapijas savietojamībai ar dienesta apstākļiem, kā arī iespējām noteikt konkrētus kritērijus atbilstībai dienestam **individuāla izvērtējuma gadījumā**.

Pamatojoties uz minēto, aicinu Aizsardzības ministriju veikt turpmāk norādītos pasākumus, lai nodrošinātu tiesisku, samērīgu un uz jaunākajām medicīnas atziņām balstītu pieeju attiecībā uz personu ar HIV infekciju atbilstību militārajam dienestam.

1. Pārskatīt spēkā esošo normatīvo regulējumu.

Satversmes 91. panta otrajā teikumā noteikts, ka cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas, bet Satversmes 106.panta pirmais teikums aizsargā personas tiesības brīvi izvēlēties un saglabāt nodarbošanos, un tas aptver arī nodarbinātību valsts dienestā. Nosakot valsts dienesta attiecībās esošo personu tiesības un pienākumus, likumdevējam ir salīdzinoši lielāka rīcības brīvība nekā, piemēram, regulējot tiesiskās attiecības, kas dibinātas uz darba līguma pamata. Tomēr, reglamentējot tiesiskās attiecības valsts dienestā, likumdevējs ir tiesīgs noteikt tikai tādus pamattiesību ierobežojumus, kas dienesta attiecībās ir nepieciešami.¹ Tāpēc gadījumos, kad Satversmes 106.pantā noteikto tiesību īstenošana notiek valsts dienesta ietvaros, šīm tiesībām noteiktie ierobežojumi izvērtējami kopsakarā ar Satversmes 101.pantu.²

¹ Satversmes tiesas 2014. gada 23. aprīļa sprieduma lietā [Nr. 2013-15-01](#) 10.punkts.

² Satversmes tiesas 2007.gada 10.maija sprieduma lietā [Nr. 2006-29-0103](#) 16.punkts.

Aicinu līdz 2026. gada 1. decembrim atkārtoti izvērtēt personas tiesību ierobežojuma samērīgumu, ņemot vērā medicīnas ekspertu sniegto informāciju, un informēt par izvērtējuma rezultātiem. Gadījumā, ja tiek pieņemts lēmums nepārskatīt regulējumu, aicinu sniegt precīzu informāciju par ierobežojumu leģitīmo mērķi, piemērotību un nepieciešamību leģitīmā mērķa sasniegšanai (samērīgumu).

2. Izstrādāt kritērijus veselības stāvokļa izvērtēšanai personu ar HIV infekciju atbilstībai militārajam dienestam.

Gadījumā, ja tiek pieņemts lēmums pārskatīt regulējumu, lai nodrošinātu vispusīgu un kompetentu normatīvā regulējuma pārskatīšanu, aicinu regulējuma izstrādē izmantot plašāka ekspertu loka zināšanas. Šādi eksperti varētu būt Veselības ministrijas pārstāvji, kā arī veselības nozares eksperti no SIA "Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca", VSIA "Paula Stradiņa klīniskās universitātes slimnīca" un Rīgas Stradiņa universitātes. Šāda sadarbība atbilstu labas pārvaldības principiem un Valsts pārvaldes iekārtas likumā nostiprinātajam iestāžu sadarbības pienākumam.

Aicinu izstrādāt jaunus kritērijus, kas aizstātu absolūto aizliegumu ar individuālu veselības stāvokļa izvērtējumu. Šiem kritērijiem jābūt balstītiem uz aktuālākajām zinātniskajām atziņām un klīnisko praksi HIV ārstēšanā.

Uzskatu, ka izmaiņas regulējumā ļautu Latvijas valstij piesaistīt motivētus un spējīgus pilsoņus valsts aizsardzībai, sekojot vairāku citu NATO dalībvalstu progresīvajai praksei.

Pielikumā:

- 1) Rīgas Stradiņa universitātes 2026. gada 13. augusta vēstule Nr. 3-DPAD-6/418/2026 "Par informācijas pieprasījumu" uz 10. lapām;
- 2) Rīgas Austrumu klīniskās universitātes slimnīcas 2026. gada 23. jūlija vēstule Nr. A1/1.1-07.1/26/3079 uz vienas lapas;
- 3) Paula Stradiņa klīniskās universitātes slimnīcas 2026. gada 19. augusta vēstule Nr. 5-16.2/2098 uz vienas lapas.

Ar cieņu

tiesībsardze

Karina Palkova